

Motion till riksdagen

1989/90:N263

av Carl Frick (mp)

Oljan och Östersjön

Bakgrund

Östersjön är ett känsligt hav, som är utsatt för omfattande miljöstörningar dels från Sverige och dels från de andra länderna runt Östersjön. Redan 1977 konstaterade energikommisionen att Östersjön är speciellt känslig för oljeföroreningar och har de sämsta förutsättningar att återhämta sig från en olycka. Den mycket långsamma vattenomsättningen och den låga syrehalten leder till en mycket dålig nedbrytning av t.ex. olja.

Brundtland-rapporten (Vår gemensamma framtid) uttalade principen att inga utsläpp skall tillåtas förrän man kan bevisa att de är oskadliga.

I Miljöpartiet de grönas Miljöprogram 88 beskrivs situationen för Östersjön på följande sätt:

Oljeutsläpp från hamnar och fartyg har lett till en lång rad katastrofer för sjöfågel, strandlevande organismer, livet på havsbottnar och stränder. Oljan fördärvar fåglarnas fjäderdräkt, är giftig, kan förstöra viktiga häckningsområden för fågel och skada kräddjur och alger. Utsläppen är ofta olagliga och som regel helt onödiga. Särskilt allvarliga är utsläpp inne i Östersjön. Oljeutsläppen i Östersjön bedöms till 102 % komma från olyckor och illegala utsläpp. Ungefär hälften av de 50 000–75 000 ton olja som årligen tillförs området antas komma med floderna (SNV, 1987) och av detta kommer troligen en stor del från luftföroreningar. Oljehalten i sedimenten ökar stadigt. Det är därför angeläget att även alla de mindre utsläppen till luft och vatten kraftigt begränsas.

Åtgärder

Supertankers lastade med olja förbjuds trafikera Östersjön, sjötransportplaner upprättas för alla miljöfarliga transporter till havs; detta för att ge en bättre katastrofberedskap, undvika känsliga naturområden etc. Alla olje-transportfartyg i Östersjön, Vänern och Mälaren ska ha tredubbla skott och dubbla bottnar för att i möjligaste mån förebygga oljeutsläpp till följd av olyckor till havs. Varje oljetransport ska märkas på ett sådant sätt att utsläppen kan spåras. Sverige ska verka för att ett sådant system accepteras internationellt. Oljeutvinning i Östersjön skall förbjudas.

Regeringen har tillåtit oljeprospektering utanför Gotland. Nu uppstår den självklara frågan om regeringen och alla dess miljöorgan med lagar och förordningar i ryggen kan garantera att de oundvikliga oljeutsläppen inte är oskadliga? Om så inte är fallet vore det av intresse att få ta del av de grunder på vilka regeringen har givit tillstånd till att prospektera olja i Östersjön. Få låter sig i dag luras av att det bara rör sig om prospektering, det vore naivt. Om företag har lagt ner stora belopp på prospektering måste den för dem givna eller underförstådda förutsättningen vara att de får starta utvinning om de funna mängderna är ekonomiskt gynnsamma.

Med de erfarenheter som finns runt om i världen att mycket avancerad teknik kan fungera dåligt ihop med människor måste vi räkna med många allvarliga oljeolyckor i Östersjön den dag som oljeutvinning börjar.

Att producera olja innebär att det kommer ut olja i vattnet, det är oundvikligt. Det går absolut inte att garantera att olja inte kommer ut. Vi har de senaste åren sett vad som händer i Alaska när ett tankfartyg gick på grund. Handfallenheten när det gällde att försöka minimera de skador som uppstod var påtaglig. Det kanske rikaste landet i världen hade ingen organisation för att effektivt kunna klara av det som alla insåg skulle kunna hända. I förhållande till sin folkmängd är Sverige kanske det rikaste av alla länder i världen. Vi har råd att välja energikällor som inte har samma hotbild som oljan. Denna situation borde vi utnyttja i Sverige för att undvika katastrofer av de slag som nu har drabbat Alaska.

Övertron på avancerad teknik

I debatten hävdas det ofta att vi svenskar är så tekniskt skickliga att vi kommer att kunna behärska den aktuella tekniken. På samma sätt gick resonemangen om svensk kärnkraft efter Tjernobyl-olyckan – Sverige var världsbäst på kärnkraft och sådana misstag som man gjorde i det, som det uttrycktes, halvt underutvecklade Sovjet skulle inte kunna hända i Sverige.

Drygt ett år senare inträffade händelser i Oskarshamn som var kopia på det som inledde skeendena i Tjernobyl. Därmed sagt att det är den mänskliga faktorn som är den springande punkten och vi kan inte låta oss förblinda av den mest utvecklade teknik och tro att den klarar allt.

Koldioxidbeslutet

Riksdagen har i maj 1989 fattat beslut om att koldioxidutsläppen i Sverige inte skall tillåtas öka. En oljeutvinning leder till att olja eller oljebaserade produkter kommer att brännas och därmed får vi utsläpp av koldioxid från fossila bränslen och detta strider mot Riksdagens beslut.

Energihushållning som hitintills försummat alternativ

I samband med kärnkraftens avveckling är det avgörande att vi utgår från de kunskaper som vi har om att vi klarar denna utan att behöva bygga ut mera elkraftsgenerering. En av de stora och försummade uppgifterna är att hus-

hålla med de resurser som vi har. Därför är det oroväckande att regeringen genom att tillåta oljeprospektering öppnar portarna för större användning av fossila bränslen i stället för att för fullt satsa på energihushållning.

Mot. 1989/90
N263

Fisket är en viktig näring på Gotland

Oljeutsläpp kommer att innebära ett ökat hot mot de redan hårt trängda fiskebestånden i Östersjön och därmed kommer det gotländska fisket att hotas till sitt fortbestånd.

Det är inte på något sätt förtröstansfullt, vare sig för Östersjön eller fisket, att det nu finns prospekteringstillstånd för olja i den svenska delen av Östersjön. Sverige föregår här med dåligt exempel.

Det hade med tanke på Östersjöns tillstånd och för fisket varit vida bättre om Sverige hade sagt nej till denna prospektering och arbetat för att se till att Östersjön för all framtid fredas från oljeutvinningens hot.

Folkets maktutövning

Det är intressant att notera att man i Litauen har avstått från att utvinna olja på sitt territorialvatten i Östersjön på grund av en stark miljöopinion. Det som var möjligt i en före detta diktatur har hitintills varit omöjligt i det demokratiska Sverige. Här är det svårt för opinioner att stoppa miljöförstöring. Vi kan göra jämförelser med hur regeringen behandlat motorvägsbygget i Bohuslän.

Internationella överenskommelser eller Östersjöoljans moment 22 i Östersjökonventionen kräver att fördragsslutande part "skall vidta alla lämpliga åtgärder för att förhindra förorening av Östersjöområdets marina miljö som har orsakats av utforskning (ex.vis oljeletning, provborrning) eller utvinning". Enligt kontinentalsockellagen har staten rätt att meddela tillstånd vid provborrning eller utvinning. Vid denna tillståndsprövning tas ingen hänsyn till miljöaspekter. Kontinentalsockellagen 10 § medför att Miljöskyddslagen inte gäller förrän anläggningen är upprättad. Detta är knutpunkten i regeringens falska handläggande av oljefrågan i Östersjön. Anledningen är att Östersjökonventionen inte görs till lag när den har undertecknats. Konventioner används av regeringen som alibi för att den inte gör något i miljöfrågorna.

Krav på lagstiftning

För att Sverige inte skall bryta mot folkrättsliga principer kräver Miljöpartiet de gröna att samtliga internationella konventioner som har ingåtts av Sverige skall få sin motsvarighet i den nationella svenska rätten.

Regeringens miljösvik

Den politik som regeringen för i denna fråga är djupt olycklig och strider klart med de signaler som regeringen har givit under årens lopp. Vi kan konstatera att det är en stor skillnad mellan regeringens ord och handling.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att de påbörjade prospekteringarna i Östersjön avbryts med omedelbar verkan,

2. att riksdagen beslutar att oljeutvinning från svensk sida inte skall tillåtas utanför Gotland,

[att riksdagen beslutar att supertankers lastade med olja förbjuds trafikera Östersjön,¹]

[att riksdagen beslutar att alla oljetransportfartyg i Östersjön, Vänern och Mälaren skall ha tredubbla skott och dubbla bottnar för att i möjligaste mån förebygga oljeutsläpp till följd av olyckor till havs,¹]

[att riksdagen beslutar att varje oljetransport skall märkas på ett sådant sätt att utsläppen kan spåras,¹]

[att riksdagen beslutar att Sverige skall verka för att ett system för märkning av oljetransporter accepteras internationellt,¹]

[att riksdagen beslutar att Sverige inte skall bryta mot folkrättsliga principer och att därför samtliga internationella konventioner som har ingåtts av Sverige skall få sin motsvarighet i den nationella svenska rätten.²]

Stockholm den 22 januari 1990

Carl Frick (mp)

¹ 1989/90:T620

² 1989/90:Jo232